

Mossèn Pere Torrent, deixeble de Fagnoli

Text > JOAN DOMÈNECH I MONER

Fotos > ARXIU JOAN DOMÈNECH

Quan es va celebrar el setanta-cinquè aniversari de la mort del famós fotògraf gironí (bé que nat a la Ciutat Comtal i d'ascendència italiana) Valentí Fagnoli i Annetta (Barcelona, 1885 - Girona, 1944), se li va dedicar una gran exposició i es van publicar articles i llibres (en el número 326, de setembre-octubre de 2019, en aquesta mateixa REVISTA DE GIRONA, tot un dossier) i es va parlar molt dels diversos aspectes de la seva vida i la seva obra, però potser es va tocar més de passada el tema de si havia tingut deixebles que, en la mesura de les seves possibilitats, n'haguessin continuat l'obra, aplicant, allà on es trobessin, els seus principis artístics i tècnics. En tot cas, en un article de David Iglesias se subratllava la intervenció del gironí Sebastià Martí Calvo, continuador de la feina del seu pare, Sebastià Martí Roura, el qual sembla que havia estat deixeble de Fagnoli i, a més, s'havia quedat una part de l'arxiu del fotògraf que, posteriorment, el 2011, es va vendre a la Diputació. Amb la intenció d'aportar alguna dada més i de deixar constància almenys d'un dels seus continuadors en el camp de la fotografia, ens plau dedicar unes ratlles a glossar la figura del prevere mossèn Pere Torrent i Crous.

Aquest sacerdot va néixer a Estanyol el 24 de novembre de 1888. Tenia dos germans més. Els seus pares, Josep Torrent i Rosa Crous, encapçalaven una família de pagesos que vivia en una masia des de la qual es veia, en la llunyania, la ciutat de Girona, amb el perfil dels emblemàtics campanars de la Catedral i Sant Feliu. Potser aquesta visió inclinà l'esperit de l'infant Pere cap a la vocació del

sacerdoti, que, juntament amb la de mestre, va sentir sempre, des de petit. En efecte, allà a Estanyol, pel que expliquen, ja gaudia, sempre que podia, ensenyant la mainada del seu voltant. Quan tingué l'edat, doncs, ingressà al Seminari Diocesà i, alhora, cursà el magisteri a l'Escola Normal, com a alumne lliure. Va ser ordenat sacerdot a Tarragona (perquè a Girona la seu episcopal estava vacant) el 21 de juny de 1914 i, tot seguit, el dia de Sant Pere, celebrà la primera missa al seu poble nadiu. Com a capellà, començà a exercir a Lliurona, després fou destinat a l'Escala, on va ser el director espiritual de l'Escola de l'Ave Maria i va hostatjar-se a la casa del futur polític Martí Rouret i Callol i, més tard, a Llagostera. En aquell temps, a Lloret de Mar es preparava la inauguració d'unes escoles parroquials que, recollint el llegat de diversos benefactors, impulsava el canonge lloretenc Agustí Vilà i Domènech, casualment vicari general de la diòcesi en aquells moments i, per tant, com que no hi havia bisbe, la persona que tenia més poder de la cúria gironina. Vilà buscava l'home idoni per posar al capdavant de les escoles esmentades. Va ser el professor de l'Escola Normal de Girona (més tard, també, de Barcelona), el doctor Enric Jordà, qui va destacar les qualitats pedagògiques del jove Pere Torrent i qui el va recomanar al doctor Vilà. Aquest va decidir enviar-lo a l'Escola de l'Ave Maria —el funcionament de la qual Torrent ja havia conegut a l'Escala— de Granada, on hi havia la casa mare a les ordres del fundador, el

>> Mossèn Pere Torrent, un sacerdot de vint-i-set anys a la Lliurona de 1915.

>> Fotografia de la portalada del monestir de Ripoll, feta en tornar d'una excursió a Núria, potser amb Fagnoli (1912).

>> Lliurona, a través d'una sitja fumejant (1915).

pedagog i pare Andrés Manjón, perquè s'acabés de formar al costat seu durant un parell d'anys. Era el 1919. L'estada, però, s'estrucà després del primer curs perquè les escoles de Lloret es van haver d'obrir abans del previst (un col·legi que hi havia de germans maristes havia plegat i el poble anava coix de places d'ensenyament), i mossèn Pere Torrent va ser requerit pel doctor Vilà perquè s'incorporés aviat al capdavant de les Escoles Parroquials, que van ser inaugurades per Francesc Cambó i altres autoritats el 10 d'octubre de 1920. Mossèn Torrent hi va arribar poc després i hi va començar una tasca molt ben valorada al llarg dels temps que només va interrompre la Guerra Civil, durant la qual el clergue va haver de passar, això sí, per moments d'amargor i perill (la nit del 14 d'agost de 1936, per exemple, els milicians el portaren arran de mar i van simular que l'anaven a matar). Més tard, passà per la presó de Girona i acabà fent serveis auxiliars, de xofer i d'infermer. Retornat a Lloret el 28 de febrer de 1939, les Escoles Parroquials —que havien estat dissoltes— ja no es van reorganitzar i mossèn Torrent va obtenir permís per tenir un petit col·legi particular per a nois que durà uns anys. Simultàniament, va exercir, junt amb altres, de capellà del poble (en fou un dels més carismàtics), va ser beneficiat de l'ermita de la Mare de Déu de les Alegries, i ja no es va moure de Lloret. Hi va viure cinquanta anys. Hi morí el 15 de gener de 1970.

L'amistat amb Fargnoli

Mossèn Pere Torrent era una persona molt donada a les novetats, a les màquines i enginys que sortien, a la tecnologia emergent, i tenia habilitat per fer-ho funcionar tot: si s'havia de reparar algun aparell, era un autèntic manetes. No és estrany, doncs, que s'interessés per determinats avenços, com les bicicletes i motocicletes i l'automobilisme (ja hem vist que durant la guerra va fer de xofer), la fotografia, la cinematografia, etc. La fotografia la va practicar en la seva etapa d'estudiant a Girona. Va ser llavors quan va tenir l'oportunitat de conèixer Va-

lentí Fargnoli, el qual li va fomentar l'afició per captar imatges i paisatges. No solament el va ensinistrar en el domini de la màquina de retratar i en l'ús dels mecanismes, productes i processos que calia seguir per captar, revelar i obtenir les fotografies que es volien, sinó que, com els pintors quan descobrien el *plein air*, li va ensenyar a sortir a l'exterior, a buscar motius i detalls interessants, a descobrir elements artístics, a jugar amb la llum i els contrastos, a retratar persones i grups, a perpetuar monuments i racons bonics... Valentí Fargnoli i mossèn Torrent van ser bons amics, van fer algunes excursions junts i van tenir una autèntica relació de mestre i deixeble. Normalment, el vehicle que feien servir per a les seves escapades fora de Girona era la bicicleta, un altre d'aquests elements relativament innovadors que plaïen al sacerdot i que també devia satisfer el seu mestre. El desplegament artístic del deixeble es va veure afavorit per les destinacions que va tenir com a sacerdot. A Lliurona, el primer lloc on va anar de vicari, va trobar un paisatge que li brindava espais, racons i escenes immillorables. Les muntanyes pirinenques li oferiren el seu encant i el seu tipisme, i mossèn Torrent va saber captar, de seguida, la vida rural, de la gent del camp i del bosc, dels carboners que treballaven a les piles de llenya fumant per convertir-les en carbó... D'aquests temes n'hi hem trobat més

>> L'Escala des d'Empúries.

>> La família de Can Quintana de Palau-sacosta.

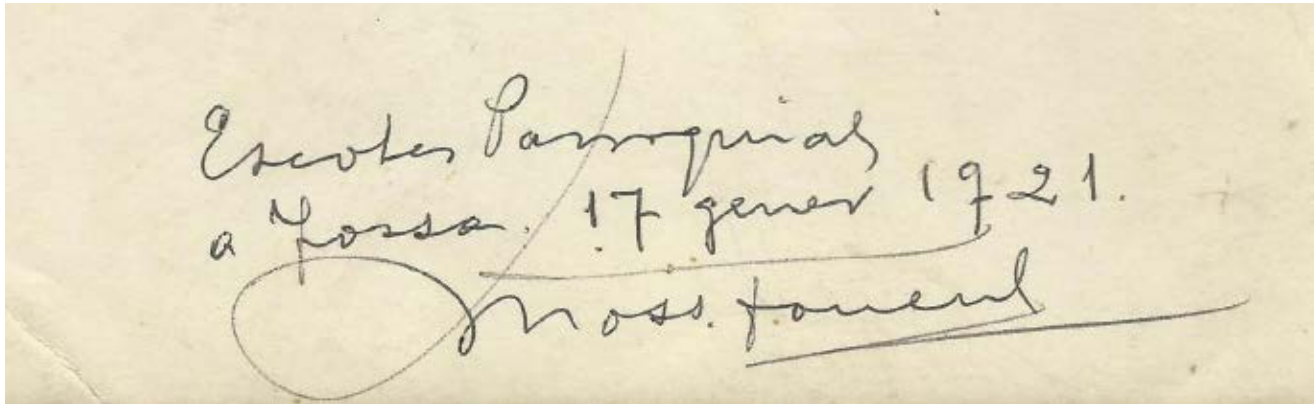
d'una fotografia. A vegades hi posava títol i tot, i algun cop les signava. Al revers d'una de les fotografies hi diu, per exemple: «Lliurona, a través d'una sitja fumejant». També va fer fotografies més d'estudi, individuals. Recordem un autoretrat seu, amb vint-

i-set anys, en el seu despatx arran de finestra, envoltat de llibres i deixant veure, al fons, el paisatge de l'entorn. Hi ha una altra foto de la majordona feinejant a l'aigüera, també arran de finestra, plena de poesia, en un autèntic esclat de llum que contrasta amb

l'interior; i encara una altra del rector en una balconada de fusta de les típiques a muntanya, tot a la Lliurona de 1915. Potser la més famosa de les seves instantànies, però, i la que revela ja la seva habilitat per immortalitzar amb gràcia conjunts de persones, és la que recull el grup de mainada que anava a cantar a l'església. La va titular, amb un toc d'humor, «La Capella Sixtina de la catedral de Lliurona. 1915», una frase que va escriure al darrere de la postal. La fama d'aquesta fotografia rau en el fet que hi figura assegut al costat de l'harmòni, amb els braços plegats, un infant amb gorra, brusa i espadenyes, Alfons Faig i Renart, que amb el temps va ser conegut arreu de les contrades muntanyenques com l'Alfons de Lliurona i com a intèrpret d'acordió i parella del violinista de Beguet Pere Sala, *Blanc*, ambdós destacats músics sense solfa. Més tard, mossèn Pere Torrent anà destinat a l'Escala i allà va tenir l'ocasió d'impressionar els seus clicés amb la lluminositat d'un cel que la tramuntana netejava i, si abans el sorprenien pastors i bos-

>> La platja i una part de la població de Tossa (1921).

>> Detall del comentari autògraf del revers de la foto de Tossa.

querols, ara captava escenes de pescadors i de la gent de la vila i, en particular, de la mainada de l'Escola de l'Ave Maria, de peus a l'aigua, jugant. I així ho anà fent arreu per on passà. Un cop instal·lat a Lloret, es muntà un estudi a les mateixes Escoles Parroquials, de les quals va fer un reportatge gràfic excel·lent que no solament exposa les diverses dependències del centre, sinó que ofereix la possibilitat de seguir el desplegament d'algunes classes que, com a bon pedagog, procurava que es fessin a l'aire lliure i aprofitant els recursos naturals.

Les sortides educatives

Com que aquí no pretenem descriure la seva faceta de mestre, no entrarem en detalls de la seva pedagogia, però, ni que sigui de passada, recordarem (precisament perquè en queda una fotografia seva magnífica) que va ser particularment recordada pels lloretencs d'aquella època. Les classes de geografia elemental s'impartien de forma intuïtiva a la bassa circular del mig del pati d'esbarjo, amb el mapamundi amb els continents fets de ciment i envoltats d'aigua, que representava els oceans i mars.

Des d'aquell centre propicià sortides educatives a altres poblacions i, evidentment, no deixà mai la màquina. Per això queden testimonis importants d'algunes d'aquestes excursions, sobretot perquè amb el temps que ha transcorregut, ara resulten veritables documents històrics. Entre aquests testimonis n'hi ha algun de Tossa. A part del títol posat al davant en lletra blanca («La playa [sic] i vista parcial de Tossa»), en el revers de la foto hi llegim amb lletra i signatura autògrafa seva: «Escoles Parroquials a Tossa, 17 gener

1921. Moss. Torrent». També li hem trobat alguna placa d'una excursió a Lourdes. Més tard, després de la Guerra Civil, i ja desaparegudes les Escoles Parroquials, la seva tasca docent va quedar reduïda a la classe privada que desplegava a la part posterior d'un immoble que tenia llogat al número 15 del carrer de la Vila, el principal de Lloret, on havia posat un negoci de llibreria i papereria que es deia La Bona Premsa. Qui redacta aquestes ratlles va ser alumne del mossèn durant aquesta època i recorda perfectament la situació i l'ambient que s'hi respirava. Entràvem cap a dins travessant la botiga. Al fons, hi havia una mena de distribuïdor des del qual es podia anar cap al pis superior (alguna tem-

porada també hi havíem tingut la classe, perquè era més assolellada) o continuar endavant i entrar a la sala que servia de col·legi i que, a través d'una porta balconera, es comunicava amb un hort que feia de pati d'esbarjo. Dins l'aula, a mà esquerra, hi havia una porta que donava pas al despatx del mossèn i que, alhora, li servia d'estudi i laboratori fotogràfic. Allà tenia tots els estris i materials: la pica per revelar, les màquines, els productes químics, algunes capsas amb plaques de vidre, l'amplificadora, el paper per positivar, etc. De vegades calia fer alguna fotografia de carnet urgent i deixava momentàniament els alumnes, que continuàvem fent feina pel nostre compte, i feia l'encàrrec.

>> Classe de geografia a les Escoles Parroquials (1921).

>> *L'ensenyament dels pàrvuls a les Escoles Parroquials (1921).*

Una altra interrupció freqüent que s'hi donava era la vinguda setmanal de la senyora Maria Rodríguez, secretària de l'empresa del cine local Talia, que portava els cartells i programes de mà de propaganda de les noves pel·lícules a segellar. Mossèn Torrent, a la postguerra, va ser delegat d'Información y Turismo, i aquesta era una de les seves tasques. Evidentment, a part d'aquestes aturades puntuals de la seva feina docent, protagonitzava altres absències més ostensibles. Quan algú es moria i hi havia l'enterrament o el funeral, el nostre mestre, com a capellà, hi havia d'assistir i estava algunes estones fora. Però això ja ho acceptaven totes les famílies. De vegades, l'absència es devia a alguna malaltia. Mossèn Torrent agafava uns constipats de campionat. I encara, en alguna ocasió, va faltar a escola a causa de la seva afició als vehicles, que abans hem esmentat. L'any 1950 va haver d'estar uns dies convalescent a causa d'una caiguda amb la bicicleta de motor (em sembla que es deien Mosquitos) que s'havia comprat. El vaig anar a veure amb la meva mare i el re-

cordo amb el braç penjat d'un mocador de coll i una cara força inflada, com la lluna quan fa el ple, però amb un somriure als llavis i la frase típica seva quan una cosa sortia al revés i representava un contrast: «Encara fa bonic!».

En temps de les Escoles Parroquials (1920-1936) i després, en els cercles de mainada i jovent, de les caramelles, de la secció teatral La Talia Llorentenca i de l'Acció Catòlica, també va posar de moda el cinema i projectava pel·lícules per distreure el jovent. El seu barret de capellà, que posava davant del projector quan hi havia alguna escena que li semblava pujada de to, es va fer famós.

Per acabar, destaquem que, com ja hem avançat quan hem comentat alguna de les seves imatges, de Valentí Fagnoli va aprendre a posar nom a les fotografies i algunes d'aquestes segueixen perfectament l'estil del fotògraf en lletres, normalment blanques, amb un aire una mica modernista, que destaquen sobre el negre habitual. Aquest detall era freqüent a les fotografies de representacions teatrals i actuacions corals. Les capsos dels negatius (vi-

dres i altres materials de les diverses marques) sovint li van servir per emmagatzemar fotografies fetes, recorda-

Dins l'aula, a mà esquerra, hi havia una porta que donava pas al despatx del mossèn i que, alhora, li servia d'estudi i laboratori fotogràfic. Allà tenia tots els estris i materials: la pica per revelar, les màquines, els productes químics, algunes capsos amb plaques de vidre, l'amplidora, el paper per positivat, etc.

toris o fitxes, i per això hem trobat conservats embolcalls de les principals cases fotogràfiques del moment. Què se'n va fer, del seu arxiu (originals, plaques, còpies)? A nosaltres només ens en van arribar alguns materials, sobretot postals, de les quals hem fet una selecció per a aquest article. Ens les va donar en vida. Tenint en compte els trasllats que la papereria i l'escola de mossèn Torrent van sofrir (carrer de la Vila, carrer de Sant Pere, Casal de l'Obrera...) i, sobretot, quan anà a viure a l'Hospital Municipal, pels volts de 1958, la major part del material es degué dispersar o perdre. Tampoc és fàcil calcular la quantitat de fotografies que mossèn Torrent degué fer al llarg de la seva vida. En tot cas, s'ha de valorar que aquesta activitat no va ser la seva dedicació prioritària. A més, era un bon dibuixant, però no hem trobat fotografies retocades en les quals l'ornamentació manual tingués cap paper destacat. No es va estar, tanmateix, de fer provatures. Ens sembla recordar haver vist alguna fotografia en la qual ja havia aplicat un discret acoloriment manual. Va ser, doncs, un home inquiet, que es va anar forjant a partir dels primers ensenyaments de Fagnoli i hi va anar afegint els seus assajos, les seves experiències, les repeticions quan calia (ho comprovem amb els negatius que va emprar). Va anar afinant la precisió de les imatges posant-hi cada vegada més ofici, i aplicant-hi, si calia, algun retoc...

Va cobrir, modestament i sense voluntat de destacar com a artista ni de fer història, tota una època, retratant persones i grups i deixant testimoni d'algunes institucions, com ara les mateixes Escoles Parroquials que va dirigir. Cal subratllar que, com tots els fotògrafs d'aquell temps, comptant-hi Fagnoli, un cop fetes les fotografies de paisatges, monuments o institucions, si agradaven i calia fer-ne més, recorrien a fer-ne còpies, una a una. Mai no va fer cap àlbum reproduint, impreses i amb una tirada concreta, les imatges que havia captat. El temps del turisme que conduiria a això encara no s'havia imposat (tot i que alguns comerços, el de l'estanquera Petra Vilaró o del farmacèutic Emili Martínez, per exemple, ja havien editat col·leccions de postals de Lloret). En tot cas, alguna fotografia seva sí que va servir per il·lustrar articles de la premsa local, sobretot en

>> La Capella Sixtina de Lliurona (1915).

els números dedicats a la festa major, que parlaven del Col·legi de la Immaculada, de l'Escolania Parroquial, del primer club de futbol, etc. No debades el quinzinari que llavors veia la llum era *Aires Lloretencs* (1933-36), i era un altre fruit de les seves innumerable iniciatives. Per tant, era lògic que, en moments puntuals, procurés il·lustrar-lo bé. Alguns dels antics deixebles de les Escoles Parroquials que van formar part del cos de redacció dels *Aires Lloretencs* també van fundar, per cert, la primera Associació fotogràfica de Lloret, amb seu al Casino Industrial, el març de 1935. Alguns, com ara Francesc Mas Ruhí (1911-1997), van

continuar en el món de la fotografia, de manera totalment professional. I com que a la vida tot acaba relacionat, volem deixar constància que Francesc Mas es casà amb Conxita Llibre, que era família de les germanes Llibre Vilaseca, les quals, al seu torn, estaven emparentades amb Cal Coix de Maçanet de la Selva. L'any 1912 Valentí Fagnoli s'havia casat amb Rosa Vilaseca Grèbol, d'aquesta masia hostal, i, per tant, hi havia un vincle de proximitat i simpatia que feia Fagnoli més conegut i valorat entre els lloretencs. Potser aquest fet també acostà més, a la llarga, els dos fotògrafs: Valentí Fagnoli i mossèn Pere Torrent.

>> Papers de colors per «il·luminar» les fotografies en blanc i negre, amb el segell de mossèn Torrent.